

WORLD POLITICS

Print Issn: 2383-0123

Online Issn: 2538-4899

Homepage: <https://interpolitics.guilan.ac.ir/>

The Role of Zone Balancing in China's Foreign Policy toward the US in the Persian Gulf

Mahdi Mohammad Nia * *Corresponding Author*, Assistant Professor of International Relations, Dept. of Political Science, Faculty of Humanities, Ayatollah Borujerdi University, Borujerd, Iran. E-mail: mahdi.mnia@yahoo.com

Abdolmajid Seifi Assistant Professor of International Relations, Dept. of Political Sciences, Faculty of Humanities, Ayatollah Borujerdi University, Borujerd, Iran. E-mail: seifi2002@gmail.com

Article Info

Article Type:

Reserch Article

Keywords:

Zone Balancing,
Persian Gulf,
China,
United States

Article history:

Received July 26, 2023

Received in revised form

June 1, 2024

Accepted June 15, 2024

Published Online

June 20, 2024

ABSTRACT

China's economic ties with the Persian Gulf states have improved as a result of its rapid economic expansion and its transformation into the world's largest energy importer. Due to their distinct geopolitical location, economic potential and alignment with the Belt and Road Initiative, these states are considered the key players in China's zone balancing strategy. China has viewed the US withdrawal from Afghanistan and its diminished security presence in the region as a great opportunity to strengthen its economic ties with the long-standing US allies and weaken the country's influence in the Persian Gulf. This study analyzes the presence and influence of China in the Persian Gulf states within the framework of "zone balancing". It also explores the role of the Persian Gulf states in China's balancing strategy toward the US. According to the research hypothesis, since the US has many traditional allies among the Persian Gulf states, whose geoeconomic position ensures global energy security, these states can play a key role in China's zone balancing strategy toward the US. In this descriptive-analytical paper, desk studies (review of textbooks and online databases) were used for data collection.

Cite this Article: Mohammad Nia, M., & Seifi, J. A. (2024). The Role of Zone Balancing in China's Foreign Policy toward the US in the Persian Gulf. *World Politics*, 13(1), 59-81
doi: 10.22124/wp.2024.26253.3293

© Author(s)

Publisher: University of Guilan

DOI: 10.22124/wp.2024.26719.3316

1. Introduction

China's economic ties with the Persian Gulf states have improved as a result of its rapid economic expansion and its transformation into the world's largest energy importer. Due to their distinct geographic location and economic potential, these states are considered the key players in China's zone balancing strategy. China has viewed the US withdrawal from Afghanistan and its diminished security presence in the region as a great opportunity to strengthen its economic ties with the long-standing US allies in the Persian Gulf. This study analyzes the presence and influence of China in the Persian Gulf states within the framework of "zone balancing". It also explores the role of the Persian Gulf states in China's balancing strategy toward the US. According to the research hypothesis, since the US has many traditional allies among the Persian Gulf states, whose geoeconomic position ensures global energy security, these states can play a key role in China's zone balancing strategy toward the US. After the Cold War, the US foreign policy toward China shifted from "strategic partnership" to "strategic competition," especially in geopolitical arenas.

2. Theoretical Framework

Threat balancing, soft balancing, under-balancing, internal balancing, external balancing, and zone balancing are some of the concepts that have recently emerged to reconstruct the traditional theory of power balance and explain the new dynamic of power in the global arena. This study employs the theory of zone balancing to explain China's presence in the Persian Gulf. Since the Persian Gulf region is strategically and economically important due to its abundant oil and gas reserves, China's presence in the Persian Gulf states as a competitive global power can be considered an effective factor in the power balance of the region. Zone balancing focuses on enhancing the ability and flexibility of third-party states to weaken the rival's ability to influence them. This is in contrast to other concepts such as internal and external balancing, which are described as the tactics to enhance military and defense power and forge strong alliances against the rival state. Zone balancing entails establishing different alliances or partnerships with various countries in a specific geographic region to counter the influence of competing states in that region. Zone balancing primarily seeks to counteract the influence of competing states in third-party countries that have a special geopolitical or geoeconomic position and can play a key role in changing the balance of power. There are different ways to realize the objectives of this strategy, *e.g.*, diplomatic efforts, economic cooperation, military alliances, and other forms of cooperation aimed at strengthening the overall standing of the participating countries.

3. Methodology

In this descriptive-analytical paper, desk studies (review of textbooks and online databases) were used for data collection. This method is usually employed to examine events and phenomena in addition to explaining and analyzing a particular issue. This paper begins by explaining various balancing narratives and then moves on to the theory of zone balancing, which serves as the theoretical framework. The last section consists of two parts: the first part reviews China's strategy of zone balancing in the Persian Gulf states in relation

to the US, whereas the second part deals with the effects of such a balancing approach on the Islamic Republic of Iran.

4. Discussion

This study analyzed China's relations with four Persian Gulf states, *i.e.*, Saudi Arabia, Qatar, the United Arab Emirates (UAE), and Iran, with the framework of zone balancing. As per the findings, China benefits from comprehensive strategic partnerships with some Persian Gulf states as an important tool to achieve the objectives of its strategy for zone balancing. For this purpose, China has signed "comprehensive strategic partnerships" with Saudi Arabia, UAE, and Iran as well as "strategic partnerships" with Qatar, Iraq, Oman, and Kuwait. The Belt and Road Initiative (BRI), also known as One Belt One Road in China, is one of the most important measures taken by China in line with zone balancing. Unveiled by Chinese President Xi Jinping in October 2013, this \$1 trillion project aims to connect Beijing to the global market by connecting Asia and Europe with a network of land and sea trade routes. China's foreign policy is now centered around this project. The Persian Gulf states can play substantial roles in the realization of BRI due to their prominent position in the initiative's path as well as their special economic advantages.

Beijing's goeconomic interest in the Persian Gulf is demonstrated by its active interaction with the countries in this region, especially in the foregoing initiative. China's strategic partnerships with key players in the region, *i.e.*, Saudi Arabia, Qatar, UAE, and Iran, demonstrate the country's efforts to establish a zone of influence in the Persian Gulf. Considering the growing energy demand in China and the abundant energy reserves of the Persian Gulf states, they have joined the most important partners of Beijing. An important finding of this study indicates that the US emphasis on unilateralism following September 11 was one of the main driving forces of the shift in China's foreign policy approach from internal and external balancing to zone balancing.

5. Conclusion and Recommendations

The research findings indicate the success of China's efforts to influence the Persian Gulf Arab states and establish a system of zone balancing in the region as evidenced by China's achievements in mediating relations between the I.R. Iran and Saudi Arabia as well as strategic partnerships with the Persian Gulf Arab states. However, China still has a long way ahead before truly establishing influence on the southern Persian Gulf Arab states due to the historical sway of the US over these states. In other words, China's strategy of zone balancing may seriously damage Iran's national interests. In fact, China will not be willing to expand its relations with Iran, considering the Arab states of the Persian Gulf suitable substitutes for Iran because of the international sanctions against Iran and its ongoing tension with the West. Iran may need to reevaluate its foreign policy objectives concerning regional dynamics as China prefers to strengthen its relations with the Arab state in the region.

سیاست جهانی

شاپا چاپی: ۲۳۸۳-۰۱۳۳

شاپا الکترونیکی: ۴۵۳۸-۴۸۹۹

Homepage: <https://interpolitics.guilan.ac.ir/>

جایگاه موازنه‌گری ناحیه‌ای در سیاست خارجی چین در قبال ایالات متحده در خلیج فارس

مهدی محمدنیا* نویسنده مسئول، استادیار روابط بین‌الملل، گروه علوم سیاسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آیت ... العظمی
بروجردی ره، بروجرد، ایران. رایانامه: mahdi.mnia@yahoo.com

عبدالمجید سیفی استادیار روابط بین‌الملل، گروه علوم سیاسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آیت ... العظمی بروجردی (ره)،
بروجرد، ایران. رایانامه: r_seifi2002@gmail.com

چکیده	درباره مقاله
<p>رشد روزافزون اقتصادی چین و تبدیل این کشور به بزرگترین وارد کننده انرژی جهان، موجب پیوند اقتصادی این کشور با بزرگترین دارندگان ذخایر انرژی جهان در خلیج فارس شده است. این کشورها از یک سو به دلیل توانمندی اقتصادی آنها و از سوی دیگر به دلیل موقعیت جغرافیایی و قرار گرفتن در مسیر اتصال به اروپا، جایگاه ویژه‌ای را در راهبرد اقتصادی چین در چارچوب ابتکار کمربند و جاده پیدا کرده‌اند. حضور دیرین نظامی و اقتصادی آمریکا در خلیج فارس را می‌توان به عنوان مهمترین چالش چین در تحکیم حوزه نفوذ خود در میان متحدین سنتی این کشور در خلیج فارس تلقی کرد. هرچند گسترش روابط چین با کشورهای حاشیه خلیج فارس به سال‌ها قبل بر می‌گردد، اما با خروج نظامی آمریکا از افغانستان و کم‌رنگ شدن حضور امنیتی این کشور در منطقه، فرصت بی‌نظیری در اختیار چین قرار گرفته است تا با تحکیم و گسترش نفوذ اقتصادی خود در میان متحدین سنتی آمریکا در چارچوب موازنه‌گری ناحیه‌ای، زمینه‌های نفوذ این کشور را به تدریج در منطقه کم‌رنگ‌تر نماید. پژوهش حاضر به این پرسش پاسخ می‌دهد که منطقه خلیج فارس چه جایگاهی در راهبرد موازنه‌گری چین در قبال آمریکا دارد؟ فرضیه مقاله این است که «با توجه به وجود متحدان سنتی آمریکا در خلیج فارس و نقش ژئواکونومیک این منطقه در تامین امنیت انرژی جهان، منطقه خلیج فارس از جایگاه موازنه‌گری ناحیه‌ای در راهبرد سیاست خارجی چین در قبال ایالات متحده، برخوردار است». روش مورد استفاده در این مقاله توصیفی-تحلیلی بوده و از ابزار کتابخانه‌ای و اینترنتی برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده شده است.</p>	<p>نوع مقاله: مقاله پژوهشی</p> <p>کلیدواژه‌ها: موازنه‌گری ناحیه‌ای، خلیج فارس، چین، ایالات متحده</p> <p>تاریخچه مقاله تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۵/۴ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۳/۱۲ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۳/۲۶ تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۳/۳۱</p>

استناد به این مقاله: محمدنیا، مهدی، & سیفی، عبدالمجید. (۱۴۰۳). جایگاه موازنه‌گری ناحیه‌ای در سیاست خارجی چین در قبال ایالات متحده در خلیج فارس. سیاست جهانی، ۱۱(۱)، ۵۹-۸۱.
doi: 10.22124/wp.2024.26719.3316

© نویسنده(گان)

ناشر: دانشگاه گیلان

با پایان جنگ سرد و کاهش فشار ساختاری نظام دوقطبی، تلاش ایالات متحده برای بسط حضور در مناطق مختلف بیشتر شد. در میان این مناطق، شرق آسیا به دلیل رشد بالای اقتصادی چین و پتانسیل بالای جمعیتی، نظامی و اقتصادی برای به چالش کشیدن جایگاه ایالات متحده بیشتر مورد توجه قرار گرفت. این گذار توجه به شرق آسیا به مؤلفه‌ای مهم در سیاست خارجی ایالات متحده تبدیل شده است. سیاست خارجی چین در مقابل گسترش توجه ایالات متحده عمدتاً مبتنی بر تعمیق موازنه‌گری بوده است. بخشی از این موازنه‌گری مبتنی بر موازنه‌گری داخلی بوده است. این گونه موازنه‌گری مبتنی بر بهبود رشد اقتصادی و ارتقای سطح متغیرهای اقتصادی بوده است. این موازنه‌گری داخلی با ارتقای جایگاه اقتصادی چین در دو دهه اخیر و نیل به جایگاه دومین اقتصاد بزرگ جهان متبلور شده است. رشد تولید ناخالص داخلی چین طی سه دهه اخیر به شکل میانگین بالای ۷ درصد در هر سال بوده، کالاهای چینی بخش بزرگی از بازارهای جهانی را تصرف کرده‌اند و چین به یک سرمایه‌گذار و سرمایه‌پذیر بزرگ بین‌المللی تبدیل شده است. آمریکا و چین با تأثیرپذیری از داده‌های جدید محیط بین‌المللی پس از مرحله جنگ سرد به دنبال نشان دادن و تجسم عناصر قدرتی هستند که در اختیار دارند. این عناصر قدرت عمدتاً در قالب موازنه‌سازی تجلی پیدا می‌کند. تلاش چین برای قاعده‌مندسازی سیاست بین‌الملل براساس چندجانبه‌گرایی و تبدیل این کشور به عنوان یکی از ستون‌های موثر این نظم جدید، ایالات متحده را به بازنگری در سیاست‌های خود در قبال پکن وادار کرد به طوریکه راهبرد «مشارکت استراتژیک» آمریکا با چین پس از پایان جنگ سرد به راهبرد «رقابت استراتژیک» در حوزه‌های ژئوپلیتیک تغییر مسیر داد. تمایل چین به گسترش دامنه رقابت ژئوپلیتیک با آمریکا و تلاش برای تضعیف نفوذ این کشور و حرکت به سمت مرکز نظام براساس پس‌زمینه جاه‌طلبی اعلام نشده آن برای رهبری بین‌المللی، نظم موجود بین‌المللی را دستخوش تغییر و تحول جدی کرده است. این رقابت ژئوپلیتیک در مناطق پیرامونی به‌ویژه در حوزه‌های نفوذ سنتی آمریکا به مرحله‌ای رسیده است که از نظر اعداد و ارقام، به نظر می‌رسد که حضور اقتصادی چین در بسیاری از مناطق به‌ویژه منطقه خلیج فارس، نسبت به حضور آمریکا برتری دارد. این موضوع زمانی جدی‌تر می‌شود که با کاهش حضور آمریکا در خاورمیانه به‌ویژه بعد از خروج از افغانستان و انتقال بخش عمده‌ای از نیروهای آمریکایی به اقیانوس آرام، چین سعی کند این خلأ امنیتی را با حضور پرنگ

خود، جایگزین نماید. چین می‌خواهد خود را در منطقه به عنوان بازیگری که ثبات را از طریق عدم مداخله در امور داخلی دیگر کشورها جستجو می‌کند، معرفی کند. چنین موضعی به طور منطقی برای پادشاهان شبه جزیره عربستان که از ضمانت دادن به غرب و دولت آمریکا در مورد پیشرفت خود در زمینه حقوق بشر خسته شده‌اند، جذاب است. امروزه حضور چین در منطقه خلیج فارس عمدتاً مبتنی بر قدرت اقتصادی آن است به طوری که از سال ۲۰۱۶ به مهم‌ترین شریک اقتصادی کشورهای منطقه تبدیل شده است. مهم‌ترین جلوه این حضور اقتصادی پروژه «یک کمربند یک جاده» است؛ پروژه‌ای که دیر یا زود پکن را به نیرویی تأثیرگذارتر در سیاست منطقه‌ای و جهانی تبدیل خواهد کرد.

در میان مناطقی که ذیل موضوع موازنه‌گری ناحیه‌ای چین قرار دارند، خلیج فارس به دلیل نفوذ گسترده ایالات متحده در این منطقه که ریشه آن عمدتاً به دوران پس از خروج بریتانیا از منطقه در دهه ۱۹۷۰ ابرمی‌گردد، از اهمیت استراتژیک بسزایی برای این کشور برخوردار است. ایالات متحده طی ۵ دهه اخیر حضور گسترده‌ای در خلیج فارس داشته و از این حضور دو هدف عمده مهار قدرت‌هایی نظیر ایران و حفظ امنیت انرژی را پیگیری کرده است. اهمیت استراتژیک خلیج فارس سبب شده است تا بخشی از موازنه‌گری چین در قبال ایالات متحده معطوف به این منطقه شود که در قالب مفهوم موازنه‌گری ناحیه‌ای قابل بررسی است. در این راستا، پژوهش حاضر این پرسش را مطرح می‌کند که منطقه خلیج فارس چه جایگاهی در راهبرد موازنه‌گری چین در قبال ایالات متحده دارد؟ در این راستا فرضیه مقاله به این شکل مطرح می‌شود که «با توجه به وجود متحدان سنتی ایالات متحده در خلیج فارس و نقش ژئواکونومیک این منطقه در تأمین امنیت انرژی جهان، منطقه خلیج فارس از جایگاه موازنه‌گری ناحیه‌ای در راهبرد سیاست خارجی چین در قبال ایالات متحده، برخوردار است». در این راستا، پس از بیان پیشینه پژوهش، چارچوب مفهومی جدید موازنه‌گری ناحیه‌ای تشریح شده سپس موازنه‌گری ناحیه‌ای چین در قبال ایالات متحده در منطقه خلیج فارس با تمرکز بر موازنه‌گری در عربستان سعودی، امارات متحده عربی و قطر مورد بررسی قرار گرفته و آثار آن بر جمهوری اسلامی ایران مورد ارزیابی قرار گرفته است. روش مورد استفاده در این مقاله توصیفی-تحلیلی بوده و از ابزار کتابخانه‌ای، استنادی و اینترنتی برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده شده است.

۱. پیشینه پژوهش

مفهوم موازنه‌گری ناحیه‌ای نخستین بار توسط ارزان تاراپور^۱ در مقاله با عنوان «موازنه‌گری ناحیه‌ای: هند و منطق راهبردی جدید کواد»^۲ (۲۰۲۳) مطرح شد. تاراپور در این مقاله منطق سنتی موازنه‌گری که در آن دو عنصر سنتی موازنه‌گر و طرف مقابل وجود دارد را به چالش می‌کشد و معتقد است که گونه جدید موازنه‌گری یعنی موازنه‌گری ناحیه‌ای مبتنی بر تمرکز بر مناطق مختلف است. بدان معنا که موازنه‌گر رویکرد موازنه‌گرانه خود را به شکل مستقیم در نواحی مختلف انجام می‌دهد. گوردون هولدن^۳ و نورالدین زاموت^۴ در پژوهش خود با عنوان «رهیافت موازنه‌گری خاورمیانه‌ای چین»^۵ (۲۰۱۹) به بررسی رویکرد موازنه‌گری چین در خاورمیانه می‌پردازند. نویسندگان در این پژوهش، ضمن بررسی تاریخ حضور چین در خاورمیانه، تمرکز خود را بر مولفه‌های اقتصادی قرار می‌دهند. به باور نویسندگان، با رشد سریع اقتصادی چین و تبدیل شدن چین به واردکننده بزرگ نفت لزوم توجه ویژه منطقه خلیج فارس برای چین دوچندان شده و این مسئله باید در رقابت کلان چین با ایالات متحده مدنظر قرار گیرد. نویسندگان رقابت چین و ایالات متحده در عرصه بین‌المللی را دارای ماهیتی اقتصادی می‌دانند. انوشیروان احتشامی در مقاله «دیدگاه کلان چین و خلیج فارس»^۶ (۲۰۲۳)، رویکرد راهبردی چین به منطقه خلیج فارس و شیوه تنظیم روابط چین با دولت‌های حاشیه شمالی و جنوبی خلیج فارس را مورد بررسی قرار داده است. احتشامی روابط چین با دولت‌های خلیج فارس را روابط یکدستی نمی‌داند بلکه روابطی پیچیده و چندبعدی تلقی می‌کند. از این منظر، چنین منافع چندبعدی اقتصادی، امنیتی و سیاسی را در خلیج فارس پیگیری می‌کند که سبب می‌شود روابط متنوعی با این کشورها ایجاد و پیگیری نماید. در مقالات فارسی می‌توان به مقاله محمد بیدگلی و اصغر جبی با عنوان «واکاوی حضور چین در خلیج فارس از دیدگاه سیاست موازنه‌گرایی نرم رابرت پایپ» اشاره کرد. نویسندگان با تبیین وابستگی چین به انرژی فسیلی خلیج فارس معتقدند که گسترش حضور چین در خلیج فارس در قالب رویکرد موازنه نرم چین در قبال ایالات متحده باید تحلیل شود. براین

¹ Arzan Tarapore

² Zone balancing: India and the Quad's new strategic logic

³ Gordon Houlden

⁴ Noureddin M. Zaamout

⁵ China's Middle East Balancing Approach

⁶ China's Grand Vision and the Persian Gulf

اساس چین قصد رویارویی مستقیم با ایالات متحده را ندارد بلکه قصد دارد نقش خود در خلیج فارس را تثبیت نموده و از این طریق وجوه موازنه نرم خود را تقویت نماید. مقاله حاضر نخستین پژوهش در زبان فارسی است که با بهره‌گیری از رویکرد موازنه‌گری ناحیه‌ای انجام شده است.

۲. چارچوب نظری: موازنه‌گری ناحیه‌ای

به لحاظ تاریخی، در مقاطع مختلف شاهد اعمال موازنه‌گری ناحیه‌ای بوده‌ایم هرچند نام موازنه-گری ناحیه‌ای روی آن نبوده است. شاید معروف‌ترین مثال، طرح مارشال باشد ایالات متحده کمک‌های اقتصادی را به کشورهای متعدد از جمله اروپایی‌ها ارائه داد تا نفوذ روبه گسترش شوروی را موازنه کند. در آن زمان، امریکا بر این نظر بود که فوری‌ترین تهدید برای ثبات اروپا و حتی ژئوپلیتیک جهانی، تهدید نظامی شوروی نیست، بلکه ضعف اقتصادی ناشی از ویرانی‌های جنگ جهانی دوم است که زمینه را برای نیروهای وابسته به شوروی مهیا می‌کند تا از این وضعیت برای رسیدن به قدرت بهره بگیرند. در دوران جنگ سرد این تفکر وجود داشت که کمونیسم در بستر فقر رشد می‌کند و جوامعی که دچار رکود اقتصادی شده و شرایط بحرانی را سپری می‌کنند، بیشتر استعداد را برای جذب افکار کمونیستی دارند. با اوج‌گیری بحران اقتصادی ناشی از جنگ دوم جهانی که بسیاری از کشورهای اروپایی را درگیر کرده بود، ایالات متحده با یک وضعیت متغیر و فوری مواجه شده بود و آن به خطر افتادن دولت‌های اروپای غربی در دام کمونیسم بود. در پاسخ، ایالات متحده طرح مارشال را به‌عنوان یک طرح عظیم برای تزریق کمک اقتصادی به اقتصادهای اروپایی را آغاز کرد تا با رفع تهدید کمونیسم از دموکراسی‌های اروپایی، قدرت نفوذ بین‌المللی مسکو را محدود سازد (Rajagopalan, 2020: 87). سیاست خارجی عرصه کنش‌ها و تنش‌هایی است که هر کدام از آنها معلول عوامل گوناگون است. نحله‌های مختلف فکری سیاست خارجی را نتیجه عوامل مختلفی نظیر هویت ملی، ارزش‌ها، منافع ملی و منافع اقتصادی می‌دانند. اما واقع‌گرایانی نظیر هانس مورگنتا توجه خود را معطوف به موازنه قوا کردند. در دهه‌های گذشته غلبه گفتمان واقع‌گرایی بر سایر رویکردهای سیاسی، زمینه توسعه مفهومی آن را فراهم کرد. در این راستا شاهد تنوع در مفهوم موازنه‌قوا به عنوان عنصر کلیدی این رویکرد در جهت تطابق با تحولات نوین جهانی بوده‌ایم. مفاهیمی چون موازنه تهدید، موازنه نرم، موازنه ناکامل موازنه داخلی، موازنه بیرونی و موازنه ناحیه‌ای از جمله مفاهیمی

هستند که به منظور بازسازی نظریه سنتی موازنه قوا برای توضیح تحولات جدید قدرت در عرصه جهانی ظهور پیدا کردند. در این اشکال موازنه‌گری، موازنه‌گر در پی شکل دادن به موازنه قدرت بین خود و طرف متخاصم با راهبردهای متفاوت است. در موازنه‌گری ناحیه‌ای دولت موازنه‌گر به منظور تقویت جایگاه خود در یک موازنه دوطرفه، سعی می‌کند با ایجاد نوعی رابطه نظامی و اقتصادی، سایر دولت‌ها را وارد استراتژی موازنه‌گری خود کند؛ لذا، هرچه کشورهای نظامی و اقتصادی در قطب دولت موازنه‌گر قرار دارند بیشتر بوده و به لحاظ داشتن توانمندی‌های نظامی، اقتصادی و یا موقعیت ژئوپلیتیک صاحب برتری باشند، دولت موازنه‌گر توانسته است امنیت خود را از طریق گسترش عمق استراتژیک خود ارتقا داده و طرف مقابل را از اعمال تهدید بر منافع آن کشور ناکام گذارد. موازنه‌گری ناحیه‌ای در پی شکل دادن به جایگزینی برای فضایی است که فقط عرصه رقابت موازنه‌گر و رقیب است.

موازنه‌گر در پی ایجاد ظرفیت و انعطاف‌پذیری از طریق طرف ثالث است تا بتواند توان رقیب برای کاربست زور بر ضد خود را کاهش دهد. این راهبرد برای محدودسازی توانایی‌های رقیب در سطح بین‌المللی مورد استفاده قرار می‌گیرد. با این وجود، این نوع موازنه‌گری متمایز از اشکال موازنه‌گری‌های دودویی است زیرا هدف دولت موازنه‌گر فقط قدرت خود یا قدرت طرف مقابل نیست بلکه قدرت دولت‌های منطقه‌ای ثالث نیز مدنظر قرار می‌گیرد. در موازنه‌گری ناحیه‌ای دولت موازنه‌گر تلاش دارد برخلاف موازنه دودویی، به شکل غیرمستقیم اقدام به موازنه‌سازی کند. موفقیت موازنه‌گری ناحیه‌ای تا حد زیادی به جایگاه و قدرت کنشگران ثالث در منطقه بستگی دارد. هدف اصلی از موازنه‌گری ناحیه‌ای جلوگیری از بکارگیری زور توسط طرف مقابل و جلوگیری از گسترش نفوذ سیاسی آن در سطح منطقه از طریق افزایش عمق استراتژیک است. مهم‌ترین تمایز موازنه‌گری ناحیه‌ای با موازنه‌گری خارجی در این است که هدف اصلی دولت موازنه‌گر در موازنه‌گری ناحیه‌ای الزاما گسترش نفوذ خود نیست، بلکه هدف اصلی جلوگیری از گسترش نفوذ طرف مقابل از طریق جایگزینی خود است. مهم‌ترین مولفه دیگر موازنه‌گری ناحیه‌ای که آن را از انواع دیگر موازنه‌گری نظیر موازنه‌گری داخلی، خارجی و حتی موازنه نرم متمایز می‌سازد آن است که این نوع موازنه‌گری به شکل مستقیم طرف مقابل را هدف نمی‌گیرد و تمرکز آن بر طرف ثالث است. تنگناهای امنیتی عمدتا سبب می‌شود تا موازنه‌گری به شکل مستقیم پیگیری نشود و عمدتا در موازنه‌گری ناحیه‌ای به طرف ثالث توجه می‌شود. موازنه‌گری

ناحیه‌ای می‌تواند بسط یابد یعنی طرف ثالث الزاما معطوف به یک دولت خاص نباشد. بدان معنا که تعداد دولت‌های ثالث می‌تواند افزایش یابد و شامل طیف متنوعی از دولت‌ها در مناطق مختلف شود. از این منظر، موازنه‌گری ناحیه‌ای می‌تواند به‌عنوان مکمل با سایر انواع موازنه‌گری مورد استفاده قرار گیرد (Tarapore, 2023: 242). بنابراین، موازنه‌گری ناحیه‌ای در وهله نخست برای کاهش ریسک خرابکاری در کشور ثالث است زیرا معمولا دولت ثالث کمتر مستعد قرار گرفتن در خطر تهاجم مستقیم نظامی است. تمام اشکال کمک بین‌المللی را نمی‌توان در قالب موازنه‌گری ناحیه‌ای دسته‌بندی نمود زیرا برخی از این کمک‌ها که برای گسترش نفوذ در کشور ثالث ارائه می‌شود دارای اهداف بشردوستانه است (Mazarr, 2018: 23).

تنها حالتی را می‌توان در زمره موازنه‌گری ناحیه‌ای قرار داد که حمایت از دولت ثالث یک حمایت هدفمند در مقابل رقیب باشد به‌ویژه اگر دولت رقیب دارای نیاتی برای تحت فشار قرار دادن دولت ثالث باشد. در واقع، موازنه‌گری ناحیه‌ای بدون بهره‌گیری از ابزار نظامی و ایجاد تقابل مستقیم و دوجانبه صورت می‌گیرد. بخشی از موازنه‌گری ناحیه‌ای، به ایجاد فضای همکاری بین دولت‌های یک منطقه برای تقویت موازنه‌گری در قبال طرف مقابل مربوط می‌شود. این بدان معناست که دولت موازنه‌گر در ناحیه مورد نظر اقدام به حل اختلافات موجود بین دولت‌های منطقه می‌کند تا با کاهش تنش‌های بین آنها زمینه برای ایجاد انسجام در موازنه‌گری خود در قبال دولت متخاصم را ایجاد نماید. موازنه‌گری ناحیه‌ای از طریق ابزارهای غیرنظامی نظیر دیپلماسی، ابزارهای اقتصادی، کمک‌های بشردوستانه و بهداشتی و وجود پیوندهای فرهنگی قابل اعمال است. به طور کلی، موازنه‌گری چین در برابر ایالات متحده از سه بعد قابل بررسی است. بعد اول، موازنه‌گری داخلی است که معطوف به تقویت زیرساخت‌های نظامی و دفاعی چین است که با رشد قابل توجه بودجه نظامی این کشور همراه بوده است. بعد دوم، موازنه‌گری خارجی است که ائتلاف سازی نظامی و امنیتی با کشورهایی چون پاکستان، روسیه و میانمار و راهبرد ائتلاف شکنی میان متحدان رقیب را شامل می‌شود یا در رابطه با آمریکا، اتحادهای امنیتی و سیاسی این کشور در قالب آکوس و کواد در راستای موازنه‌گری خارجی و در جهت اعمال فشار استراتژیک بر چین قابل توضیح است. بعد سوم موازنه‌گری ناحیه‌ای است که چین به عنوان قدرت موازنه‌گر تلاش می‌کند با گسترش عمق استراتژیک خود در کشورهای ثالث به جلوگیری از گسترش حوزه نفوذ ایالات متحده در حوزه‌های نفوذ سنتی این کشور بپردازد. در چارچوب

موازنه‌سازی ناحیه‌ای، چین با وجودی که طی دو دهه اخیر در تلاش برای گسترش روابط اقتصادی خود با کشورهای عربی خلیج فارس بوده است، خروج آمریکا از افغانستان و کم‌رنگ شدن حضور این کشور در خاورمیانه نیز فرصت خوبی در اختیار این کشور قرار داده است تا از یک سو، همکاری‌های اقتصادی و حتی نظامی خود را با این کشورها تعمیق و تقویت نموده و از سوی دیگر، نفوذ ایالات متحده بر روی متحدان سنتی خود را کاهش دهد. از این منظر، چین در راستای موازنه‌گری ناحیه‌ای، بخشی از موازنه‌گری در قبال ایالات متحده را از حالت مستقیم و تقابل‌جویانه خارج نموده و معطوف به طرف‌های ثالث نموده است.

۳. خلیج فارس و موازنه‌گری ناحیه‌ای چین

حضور چین در خاورمیانه و خلیج فارس تا پیش از دهه ۱۹۷۰ چندان جدی نبود. تا این زمان توجه چین صرفاً متوجه حمایت از فلسطین و جریان‌های مبارز چپ در جهان عرب و حوزه خلیج فارس بود. چین که مدعی حمایت جنبش‌های انقلابی در مناطق مختلف جهان بود تلاش داشت تا خود را به‌عنوان رهبر مارکسیسم در جهان نشان داده و مرجعیت اتحاد جماهیر شوروی در این حوزه را به چالش بکشد. چین، در این مقطع زمانی کمک‌هایی به جنبش‌های انقلابی در عمان و یمن انجام می‌داد. با مرگ مائو، چین سیاستی که عمدتاً مبتنی بر خودبستگی و اتکای به خود بود را کنار گذاشت و با باز تعریف سیاست خارجی خود، خط‌مشی سیاسی، اقتصادی و نظامی نوینی را در پیش گرفت که مبتنی بر گذار به یک دیپلماسی فعال‌تر بود. در این مقطع دنگ شیائوپینگ به‌عنوان معمار اقتصادی چین نوین، همگرایی اقتصادی چین با دنیای لیبرالیسم را رقم زد. در این مقطع با آغاز اصلاحات اقتصادی، نگاه به بازارهای جهانی، اجتناب از تعارضات هزینه‌ساز و غیرضروری با آمریکا، اصلاح روابط با همسایگان، ورود به سازمان تجارت جهانی و کاهش اصطکاک با نظم موجود، مورد توجه جدی نخبگان سیاست خارجی چین قرار گرفت (Mohammadnia and Papi 2023:124) این موضوع تلاش آمریکا برای کنترل چین را بر خلاف روسیه که چندان پایبند به نظم لیبرال نیست، بسیار پیچیده‌تر نموده است. همگام با رشد روزافزون صنعتی چین، منابع داخلی از سال ۱۹۹۳ دیگر جوابگوی مصارف داخلی نبود. تبدیل شدن این کشور به یکی از واردکننده‌های اصلی نفت خام، تاثیر قابل توجهی بر نوع رویکرد این کشور به تولیدکنندگان بزرگ انرژی جهان به‌ویژه منطقه خلیج فارس داشته است و این مساله سرنوشت

چین را به کشورهای عمده صادرکننده نفت در منطقه پیوند زد. گسترش توجه چین به خلیج فارس در دهه ۱۹۹۰ با حضور پررنگ ایالات متحده در این منطقه همزمان بود. بعد از جنگ دوم خلیج فارس و در پی آزادسازی کویت، بستر امنیتی مناسبی برای ایالات متحده فراهم گردید تا با انعقاد قراردادهای امنیتی چند ساله با کشورهای عربی خلیج فارس به منظور تضمین امنیت این کشورها، حضور نظامی خود را در منطقه تحکیم بخشد. در این مقطع زمانی، رویکرد چین در خلیج فارس مبتنی بر نوعی «همکاری» با ایالات متحده بود و تلاش داشت تا حتی از حضور نظامی ایالات متحده در منطقه نوعی سواری رایگان بگیرد و در مواردی که امنیت منطقه‌ای در خطر قرار می‌گرفت، به‌عنوان نیروی توازن‌بخش به کاهش فشارها و تعدیل مواضع کمک کند (ابراهیمی، ۱۳۸۴). بعد از حملات یازده سپتامبر، با حاکمیت فضای امنیتی بر روابط بین‌الملل، چین متناسب با موقعیت نظامی و اقتصادی خود در نظام جهانی، یکجانبه‌گرایی نظامی آمریکا را پذیرفت و حتی تلاش کردی با هوشمندی تمام، از آن به عنوان فرصتی برای احیای اقتصادی خود بهره ببرد. اما، خروج آمریکا از افغانستان را باید به عنوان نقطه عطفی در روابط چین با کشورهای عربی خلیج فارس تلقی کرد.

چین با بهره‌گیری از فرصت‌شکل‌گرفته تلاش کرد با افزایش همکاری‌های اقتصادی و تا حدودی نظامی با کشورهای منطقه، راهبرد ایجاد شکاف در متحدین هژمون را به منظور تضعیف نفوذ آمریکا در این کشورها دنبال نماید. این راهبرد در قالب موازنه‌سازی ناحیه‌ای قابل توضیح است. هرچند رویکرد چین به منطقه پیش از آنکه امنیتی باشد، اقتصادی است و این کشور به لحاظ امنیتی هنوز امیدوار است فعالیت‌های اقتصادی خود را در منطقه با کمترین هزینه و زیر چتر امنیتی آمریکا انجام دهد. بنابراین، تا زمانی که چین عادت به سواری رایگان دارد، انتظار نمی‌رود در کوتاه مدت، خود را درگیر معادلات امنیتی خلیج فارس نماید. چین تلاش می‌کند در سیاست خارجی حتی‌الامکان در چارچوب قانونی بازی کند که ایالات متحده نگاشته است. مهمترین شاهد مثال آن پیروی این کشور از رژیم تحریم‌های آمریکا علیه ایران بوده است.

بر خلاف ایالات متحده که با در پیش گرفتن رویکرد هژمونی واحد جهانی، محور هژمونی را قابل تقسیم نمی‌داند و هژمونی را با اراده فردی خود به رسمیت می‌شناسد، راهبرد «بلندمدت» چین به‌عنوان یک بازیگر قدرتمند، «شراکت» در محور هژمونی با رویکرد هژمونی مرکب است، باوجود این که این کشور در کوتاه مدت تمایل ندارد با نادیده گرفتن دغدغه‌های امنیتی آمریکا،

سیاست تعارض آمیز و حساسیت‌زایی را در مقابل این کشور بویژه در خلیج فارس دنبال کند (Mohammadnia and Pourhasan 2023: 109). با توجه به اینکه قدرت اقتصادی قابل تبدیل به قدرت سیاسی و نظامی است، این موضوع پایه‌ای برای افزایش نفوذ سیاسی آن در مناطق مختلف جهان بویژه در منطقه استراتژیک خاورمیانه گشته است و ظرفیت میانجیگری این کشور را به عنوان بازیگر بی‌طرف افزایش داده است. در این راستا، میانجیگری موفق چین بین ایران و عربستان (پس از ۷ سال منازعه سیاسی بین دو کشور) و تصمیم به بازگشایی سفارت‌خانه‌ها، بعد از گوشزد کردن خطرات انزوا به ایران در چارچوب سفر رئیس‌جمهور این کشور به عربستان سعودی در دسامبر ۲۰۲۲ و حمایت تلویحی از ادعای امارات متحده عربی در مورد جزایر سه گانه را می‌توان نمود بارزی از افزایش نفوذ سیاسی چین در منطقه دانست (Mohammadnia and Pourhasan 2023: 111). رویکرد ایالات متحده در تقویت یکجانبه‌گرایی به‌ویژه بعد از حملات یازدهم سپتامبر، سایر قدرت‌های رقیب از جمله چین را به سمت موازنه-سازی سوق داد. این موازنه‌گری، ابتدا در چارچوب موازنه‌گری داخلی معنی می‌شد، اما در مراحل بعدی به موازنه‌گری خارجی و ناحیه‌ای ارتقا یافت و در مناطق مختلف جهان از جمله خلیج فارس پیگیری شد (Samaan, 2021: 4). چین همگام با رشد اقتصادی و تقاضای رو به رشد انرژی خود در دو دهه گذشته، سیاست خارجی بلندپروازانه‌ای را در قبال شش کشور عضو شورای همکاری خلیج فارس در پیش گرفته است. این کشورها نیز شورای همکاری خلیج فارس، به نوبه خود، قدرت‌های اقتصادی آسیایی را به عنوان کلیدی برای آینده اقتصادی خود می‌بینند. با این وجود چین در عین گسترش همکاری اقتصادی با این کشورها از کشیده شدن به رقابت‌های منطقه‌ای بر سر مسائل استراتژیک در خاورمیانه خودداری کرده است (Harbi, 2022: 1121).

کشورهای حاشیه خلیج فارس اکنون بر این باورند که آسیا - نه تنها چین، بلکه هند و ژاپن - مهم‌ترین منطقه برای شکوفایی اقتصادی آینده آنها خواهد بود، حتی اگر در آینده قابل پیش‌بینی به لحاظ امنیتی به ایالات متحده متکی باشند. وابستگی یک سوم واردات انرژی چین به کشورهای شورای همکاری خلیج فارس، به خوبی اهمیت ژئواکونومیک این کشورها را برای این کشور نشان می‌دهد. از بین کشورهای شورا عربستان با ۱۵.۵ درصد بیشترین سهم صادرات انرژی به چین را به خود اختصاص داده است. سپس عمان با ۷ درصد، امارات ۵.۵ درصد و کویت ۵ درصد در رتبه‌های بعدی قرار دارند (IISS, 2021). ایجاد تفاهم‌نامه‌های مشارکت استراتژیک در

سراسر جهان یکی از مهم‌ترین ابعاد و ابزار دیپلماسی چین برای دستیابی به اهداف ژئوپلیتیک و ژئواکونومیک در چارچوب موازنه‌گری ناحیه‌ای است. مشارکت چین با کشورهای خاورمیانه به طور کلی با سه دسته اصلی تقسیم می‌شوند: «مشارکت جامع استراتژیک» (مصر، عربستان سعودی، ایران و امارات متحده عربی)، «مشارکت استراتژیک» (ترکیه، اردن، قطر، عراق، عمان، و کویت) و «مشارکت جامع نوآورانه» (رژیم صهیونیستی). علاوه بر مشارکت جامع با عربستان و امارات، از هفت مورد تفاهم‌نامه مشارکت استراتژیک که جمهوری خلق چین امضا کرده است، چهار مورد با کشورهای خلیج‌فارس یعنی عمان، قطر، عراق و کویت بوده است.

چین با استفاده از این تفاهم‌نامه‌های مشارکت استراتژیک که عمدتاً بر منافع اقتصادی استوار است، منافع ژئوپلیتیک خاورمیانه‌ای خود را به صورت دوجانبه بدون اتخاذ اهداف منطقه‌ای یا چندجانبه دنبال می‌کند که گویای علاقه جدی چین به حضور رو به رشد در منطقه در راستای بازدارندگی ناحیه‌ای و تلاش برای کاهش نفوذ آمریکا در میان متحدان منطقه‌ای خود است (Chaziza, 2023: 77). از سوی دیگر، چین در گسترش موازنه‌گری ناحیه‌ای خود با برخی محدودیت‌های ایالات متحده مواجه نیست و این مسئله به گسترش دامنه نفوذ چین در این منطقه کمک می‌کند. در این مورد می‌توان به دو نمونه مهم اشاره کرد. نخست، برخی استانداردهای حقوق‌بشری محدودیت‌های مهمی در بسط نفوذ ایالات متحده ایجاد کرده و واکنش‌های داخلی منفی ایجاد می‌کند و این درحالی است که این استانداردها مانعی برای چینی‌ها محسوب نمی‌شود. دوم، ایالات متحده نگرانی‌های زیادی در مورد برخی حوزه‌های همکاری نظیر همکاری در حوزه موشکی یا برنامه هسته‌ای با کشورهای عربی حاشیه خلیج‌فارس دارد و نگرانی در مورد اشاعه و گسترش هسته‌ای مسئله‌ای مهم در دکتین هسته‌ای این کشور تلقی می‌شود. این مسئله زمینه برای حضور چین و بسط موازنه‌گری ناحیه‌ای در جنوب خلیج‌فارس را تقویت می‌نماید. یکی از مهم‌ترین ابزارهای موازنه‌گری ناحیه‌ای چین پروژه کمربند و جاده است. طرح یک تریلیون دلاری کمربند و جاده چین که در اکتبر ۲۰۱۳ توسط رئیس‌جمهور چین شی جین‌پینگ ارائه شد، به دنبال اتصال پکن به بازار جهانی از طریق پیوند آسیا و اروپا از طریق مجموعه‌ای از مسیرهای تجاری زمینی و دریایی است. این مفهوم طی چندین سال شکل گرفت و اکنون به سنگ بنای سیاست خارجی رئیس‌جمهور شی تبدیل شده است. موقعیت برجسته کشورهای حاشیه خلیج‌فارس در مسیر طرح کمربند و جاده چین در کنار مزیت‌های

اقتصادی، نقش ممتازی را به آنها در تحقق این ابتکار بخشیده است. دامنه طرح کمربند و جاده چین بسیار بزرگ است و بیش از ۷۲ کشور را در امتداد هفت کریدور پوشش می‌دهد. این ابتکار دو سوم جمعیت جهان، ۴۰ درصد از تولید ناخالص ملی جهانی و حدود ۷۵ درصد از ذخایر شناخته شده انرژی را در خود جای داده است. بنابراین، این جاه‌طلبی بزرگ به منابع قابل توجهی نیاز دارد - فناوری، انسانی، مالی و سیاسی - که باید در سطح جهانی جمع‌آوری شود تا این چشم‌انداز تحقق یابد زیرا طرح کمربند و جاده از آسیا، آفریقا و اروپا عبور می‌کند و مستقیماً اقتصادهای آسیای شرقی را به غرب آسیا و پس از آن به اقتصادهای اروپایی وصل می‌کند. بنا بر گفته اقتصاددان ارشد بانک مرکزی چین، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی پکن در این طرح تا سال ۲۰۳۰ به ۳۰۰ میلیارد دلار خواهد رسید. بر اساس گزارش‌ها، جمهوری خلق چین تاکنون بیش از ۱۴۸ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری کرده است (Chaziza, 2023: 77).

چین در راستای جهت‌گیری اقتصادی و پرهیز از حساسیت‌زایی، تلاش می‌کند از هرگونه ائتلاف سیاسی یا حزبی با کشورهای حاشیه خلیج فارس امتناع می‌کند. این راهبرد به چین اجازه می‌دهد با حفظ تصویر قدرت بی‌طرف، روابط اقتصادی محکمی ایجاد کند و با حضور بلندمدت و پی‌ریزی سازوکارهای مالی جدید همچون قراردادهای سوآپ ارزی با عربستان، امارات و قطر و نیز مبادله نفت و LNG به یوان، موقعیت آمریکا را در منطقه خلیج فارس تضعیف کند. در زیر راهبرد موازنه‌گری ناحیه‌ای چین در کشورهای عربستان، امارات متحده عربی و قطر توضیح داده می‌شود.

۳. عربستان

تیره شدن روابط آمریکا و عربستان بعد از قتل جمال خاشقچی را می‌توان نقطه عطفی در موازنه‌گری ناحیه‌ای این کشور در عربستان دانست که با خروج نیروهای آمریکایی از افغانستان تکمیل گردید. با خروج آمریکا از افغانستان و موضوع کم‌رنگ شدن اهمیت خاورمیانه برای آمریکا، ارزش استراتژیک چین برای عربستان افزایش پیدا کرد و زمینه برای نفوذ بیشتر چین در این کشور با بهره‌گیری از ظرفیت‌های اقتصادی خود فراهم گشت. با تیره شدن روابط آمریکا و عربستان در دوره بایدن به خاطر انتقاد از قتل جمال خاشقچی و تأثیرات انسانی جنگ یمن و محدود کردن فروش تسلیحات به عربستان، تنش در روابط دو کشور افزایش یافت اما تصمیم

اوپک پلاس برای کاهش تولید نفت، دولت بایدن را مجبور به بازنگری در روابط خود با عربستان و حمایت از امنیت این کشور کرد. با این تغییرات در روابط دوجانبه، افکار عمومی عربستان سعودی شروع به اولویت دادن به چین بر ایالات متحده کرده است. بر اساس یک نظرسنجی عمومی که توسط موسسه واشنگتن برای سیاست خاور نزدیک در ژوئیه تا آگوست ۲۰۲۲ انجام شد، تنها ۴۱ درصد از سعودی‌ها پاسخ دادند که روابط خوب با ایالات متحده «بسیار مهم» یا «تا حدودی مهم» است. علاوه بر این، در پاسخ به این سوال که آیا پاسخ‌دهندگان موافق هستند که «این روزها نمی‌توانیم روی ایالات متحده حساب کنیم، بنابراین باید بیشتر به روسیه و چین به‌عنوان شریک نگاه کنیم»، ۵۹ درصد پاسخ دادند «کاملاً موافقم» یا «تا حدودی موافقم». اهمیت توجه مردم به چین توسط فیصل بن فرحان آل سعود، وزیر امور خارجه، که چین را «شریک راهبردی قابل اعتماد» توصیف کرد، تکرار شد (Tomoaki, 2023: 40). چین و عربستان سعودی بر خلاف تاریخ گذشته خود که به علت بعد مسافت و تفاوت‌های ایدئولوژیک، فاقد هرگونه روابط موثر بودند، امروزه در کنار توسعه روابط سیاسی، به گسترش روابط خود در حوزه‌هایی چون انرژی، تجارت و تسلیحات پرداخته و وارد مرحله وابستگی متقابل شده‌اند، به طوری که دولت چین ترجیح می‌دهد در شرایط جاری که ایران درگیر تحریم‌های گسترده سیاسی و اقتصادی بین‌المللی است و احتمالاً در آینده قابل پیش‌بینی هم نتواند نیاز چین به منابع هیدروکربنی را تامین نماید، به جای ایران به عربستان سعودی تکیه کند (Fallah, Mansoori, 2023: 156). وابستگی متقابل عربستان و چین، آنها را به شریک بزرگ همدیگر تبدیل کرده است. از یک سو، چین با واردات ۱۵.۹ درصد از نفت خام مورد نیاز خود از عربستان، این کشور را به بزرگترین تامین کننده نفت خام خود تبدیل کرده است. در سال ۲۰۲۲ عربستان حدود ۶۵ میلیارد دلار نفت خام به چین صادر کرد (Trading Economics, 2023).

از سوی دیگر، عربستان نیز به منظور تنوع بخشیدن به اقتصاد خود در راستای پیشبرد راهبرد بدون نفت، به همکاری‌های اقتصادی با چین نیازمند است و این کشور را گزینه مناسبی برای سرمایه‌گذاری در بخش‌های غیر نفتی خود می‌بیند. در واقع، امروزه یک همپوشانی اقتصادی بین راهبرد کمربند و جاده چین و چشم‌انداز ۲۰۳۰ عربستان شکل گرفته است و چین بخش عمده‌ای از سرمایه‌گذاری‌های خود در این کشور همچون توسعه بندر جدّه را در چارچوب راهبرد کمربند و جاده انجام داده است. در سال ۲۰۲۲، عربستان سعودی بزرگترین دریافت کننده سرمایه‌گذاری

چین در در قالب طرح کمربند و جاده چین با ۵.۵ میلیارد دلار بوده است. این قرارداد سرمایه گذاری حوزه‌های مختلفی چون فناوری، انرژی های تجدیدپذیر، کشاورزی، املاک و مستغلات، مواد معدنی، لجستیک، گردشگری و مراقبت های بهداشتی را پوشش می دهد (Duncan, 2023: 2). چین اولین شریک تجاری عربستان سعودی در ۵ سال گذشته بوده است و از سال ۲۰۱۸ این کشور به عنوان اولین مقصد صادرات و واردات عربستان سعودی بوده است (Saudi Press Agency, 2022). در دسامبر ۲۰۲۲ در جریان اجلاس سران چین و عربستان سعودی که در ریاض برگزار شد، تفاهم نامه جامعه مشارکت راهبردی بین دو کشور امضا شد که به گفته وزارت خارجه چین «این بزرگترین و بالاترین سطح دیپلماتیک بین چین و جهان عرب از زمان تأسیس جمهوری خلق چین خواهد بود» (Nerein, 2022: 2).

در چارچوب این تفاهم نامه، عربستان سعودی موفق شد قراردادهای سرمایه گذاری به ارزش ۵۰ میلیارد دلار با چین امضا کند. بر اساس آمارهای دولت عربستان، تجارت بین دو کشور در سال ۲۰۲۲ بیش از ۱۰۶ میلیارد دلار بود که ۳۰ درصد بیشتر از سال قبل بود با همسویی منافع اقتصادی دو کشور در قالب طرح کمربند و جاده چین و چشم انداز ۲۰۳۰ عربستان بویژه با طرح ابتکاری ۵۰۰ میلیارد دلاری شهر تمام هوشمند نئوم عربستان، انتظار می رود روابط اقتصادی دو کشور در آینده رقم های بالاتری را ثبت کند و این زمینه را برای همکاری های نظامی و امنیتی هموارتر نماید. با وجودی که روابط نظامی عربستان با چین با تشدید بی اعتمادی به ایالات متحده طی سال های اخیر رو به گسترش بوده است، اما امروزه ایالات متحده بزرگترین تأمین کننده تسلیحات عربستان سعودی است و ۸۲ درصد از کل واردات تسلیحات این کشور از آمریکا صورت می گیرد (Khatib, 2023: 3).

علاوه بر این، پکن در یک تفاهم نامه جامع ۲۵ ساله با تهران منعقد کرده است و ایران چین را شریک راهبردی خود می بیند، لذا با توجه به اتکای تسلیحاتی به آمریکا و وابستگی امنیتی به پایگاه های نظامی این کشور، انتظار نمی رود که ریاض بتواند به راحتی چین را به عنوان تأمین کننده امنیت خود جایگزین واشنگتن کند. چین نیز با توجه به اینکه به دنبال تقویت روابط اقتصادی خود با کشورهای خاورمیانه است، تمایل ندارد که برتری استراتژیک ایالات متحده در منطقه را حداقل در کوتاه مدت به چالش بکشد.

۴. امارات متحده عربی

بعد از عربستان سعودی، امارات متحده عربی دومین ستون استراتژی موازنه‌گری ناحیه‌ای چین در برابر آمریکا به شمار می‌رود به طوری که در سال ۲۰۱۸ روابط خود را با این کشور همچون عربستان به مشارکت جامع استراتژیک ارتقا داد. چین راهبرد نفوذ خود را در این کشور با استفاده از ابزارهای تجاری و اقتصادی دنبال می‌کند به گونه‌ای که با پشت سر گذاشتن هند توانست به بزرگترین شریک تجاری امارات متحده عربی تبدیل شود. امارات متحده عربی بعد از عربستان، روسیه و عراق با سهم ۵.۵ درصدی، چهارمین کشور تأمین‌کننده نفت خام چین است. این کشور در سال ۲۰۲۲ حدود ۳۲ میلیارد دلار به چین نفت خام صادر کرد (Trading Economics, 2023). تجارت دوجانبه بین چین و امارات متحده عربی در سال 2022 به بیش از 75 میلیارد دلار رسید که بیش از ۱۵ درصد از کل تجارت این کشور را به خود اختصاص داده است. وزارت اقتصاد امارات متحده عربی معتقد است که تجارت دوجانبه این کشور با و چین در مسیر رسیدن به ۲۰۰ میلیارد دلار تا سال ۲۰۳۰ است. امروزه امارات میزبان بیش از ۶۰۰۰ شرکت چینی از جمله برخی از بزرگ‌ترین شرکت‌های جهان مانند هوآوی، شرکت مهندسی ساختمان دولتی چین، و شرکت مهندسی و ساخت و ساز نفت چین است (Tarraf, 2023: 2).

چین سرمایه‌گذاری روبه‌رشدی را در امارات متحده عربی داشته است به طوری که حجم سرمایه‌گذاری خارجی آن در این کشور از ۱.۳ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۲ به ۱۱.۸ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۲ رسید (Statista, 2023). گسترش روابط سیاسی و اقتصادی با امارات متحده عربی از چند جهت برای چین دارای اهمیت استراتژیک است: اول، این کشور دومین اقتصاد بزرگ جهان عرب پس از عربستان با تولید ناخالص داخلی بیش از ۵۰۰ میلیارد دلار است (World Bank, 2023). دوم، امارات متحده عربی یکی از پیشرفته‌ترین اقتصادها را در منطقه دارد که دارای ظرفیت‌های مالی، فنی و زیرساختی پیشرفته و توسعه‌یافته‌ای است. سوم، امارات متحده عربی از یک مزیت ژئوپلیتیکی به عنوان دروازه‌ای به منطقه وسیع‌تر برخوردار است، جایی که روابط دوستانه آن با اسرائیل و مصر راه را برای تعاملات چین با این کشورها نیز هموار می‌کند. بنابراین، امارات یک تسهیل‌کننده ژئوپلیتیکی برای چین است (Ehteshami, 2023: 6).

این کشور به لحاظ موقعیت ویژه خود نقش دروازه اقتصادی را در پروژه کمربند و جاده چین بازی می‌کند و با همکاری شرکت‌های چینی، سرمایه‌گذاری‌های عظیمی را برای توسعه زیر

ساخت‌های بندری خود به عمل آورده است. در این راستا شرکت چینی کاسکو به عنوان بزرگترین اپراتور کانتینری در جهان، بندر خلیفه در ابوظبی را به عنوان مرکز عملیات خود در خاورمیانه انتخاب کرده است. این شرکت قصد دارد ظرفیت تاسیسات بندری را سالانه به ۶ میلیون تن افزایش داده و آن را به بزرگترین پایانه حمل و نقل کانتینری در منطقه تبدیل کند (Interesse, 2022). وضعیت امارات متحده عربی به عنوان یک مرکز منطقه‌ای بزرگ منجر به این شده است که این کشور به گره گسترش پروژه‌های کمربند و جاده چین در بقیه منطقه تبدیل شود. بندر دبی در حال حاضر یک دروازه بزرگ ترانزیتی است راهبردی این پروژه است، به طوری که در حال حاضر حدود ۶۰ درصد تجارت چین با منطقه از طریق امارات متحده عربی و بنادر، فرودگاه‌ها و شبکه‌های حمل و نقل گسترده‌تر آن عبور می‌کند (Ehteshami, 2023: 6). در راستای همکاری‌های گسترده چین و امارات متحده عربی، ابتکار کمربند و جاده چین را می‌توان محرکی خوبی برای پیشبرد «راهبرد خالص صفر ۲۰۵۰ امارات» تلقی کرد. این همسویی، با فرصت مناسبی را در اختیار این کشور قرار می‌دهد تا برنامه‌های جاه‌طلبانه خود را در حوزه‌های مختلف حمل و نقل، انرژی‌های خورشیدی، صنعت، ساختمان، فناوری‌های نوین، هوش مصنوعی، فضایی و... در بستر همکاری با شرکت‌های های‌تک چینی دنبال کند. امروزه چین نقش مهمی در توسعه زیرساخت‌های دیجیتال امارات متحده عربی، در زمینه‌هایی مانند تجهیزات فناوری اطلاعات (با ۱۳.۳ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری) ایفا کرده است. با گسترش همکاری‌های چین و امارات متحده عربی، مرکز مالی بازار جهانی ابوظبی اولین دفتر خارج از کشور خود را در پکن افتتاح کرد. تعهد این مرکز به چین و ابتکار «کمربند و جاده» آن که بر تقویت اتصال همکاری در امتداد «کمربند اقتصادی جاده ابریشم» زمینی و «جاده ابریشم دریایی» اقیانوس پیما تمرکز دارد، بازارهای اروپا، آفریقا، آسیا و خاورمیانه را به هم وصل می‌کند (Ehteshami, 2023:8).

۵. قطر

قطر را می‌توان سومین ستون راهبرد موازنه‌گری ناحیه‌ای چین در خلیج فارس تلقی کرد. هرچند سطح روابط چین با این کشور کمتر از عربستان و امارات متحده عربی است و در سطح «جامع» نیست، اما انعقاد تفاهم‌نامه مشارکت استراتژیک در سال ۲۰۱۴ با قطر، به این کشور به‌عنوان یک شریک اقتصادی مهم در منطقه رسمیت داد. همپوشانی پروژه کمربند و جاده چین با چشم انداز

ملی ۲۰۳۰ قطر، بستر لازم را برای گسترش همکاری‌های اقتصادی بین دو کشور فراهم کرده است. چین در راستای اجرای پروژه کمربند و جاده، قطر را به لحاظ داشتن مزیت‌های اقتصادی و جغرافیای یک شریک حیاتی در منطقه می‌داند که ظرفیت لازم را برای توسعه همکاری‌های دوجانبه در عرصه‌های مختلف دارد. چشم‌انداز ملی ۲۰۳۰ قطر، می‌تواند محرک خوبی برای پیشرفت این کشور در چهار زمینه توسعه انسانی، توسعه اجتماعی، توسعه اقتصادی و توسعه زیست محیطی در یک دوره زمانی میان مدت باشد. در این قطر پروژه کمربند و جاده چین را مکملی برای پیشبرد چشم‌انداز ۲۰۳۰ خود می‌داند که می‌تواند زمینه همگرایی منافع اقتصادی و استراتژیک بین دو کشور را ایجاد نماید به گونه ای که یک استراتژی توسعه واحد به نفع هر دو ایجاد شود. همانطور که وانگ یی وزیر امور خارجه وقت چین گفت: قطر باید در تحقق ابتکار راه ابریشم چین شرکت کند زیرا پروژه کمربند و جاده فرصت‌های مشترک مشترکی با چشم‌انداز ۲۰۳۰ ایجاد می‌نماید (Chaziza, 2020: 82).

روابط تجاری قطر و چین، روند رو به رشدی را نشان می‌دهد، به طوریکه حجم تجارت دوجانبه از ۵۰ میلیون یورو در سال ۱۹۸۸ به ۱۷ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۱ و با ۴۵ درصد رشد به ۲۶ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۲ رسید. با این حجم تجارت، امروزه چین به شریک تجاری اصلی قطر تبدیل شده است و در حال حاضر حدود ۱۹۵ شرکت چینی در بازار قطر فعالیت می‌کنند (Ministry of Commerce and Industry, 2023). قطر علاوه بر موقعیت جغرافیایی به لحاظ قرار گرفتن در مسیر پروژه کمربند و جاده چین، به لحاظ ذخایر انرژی به‌ویژه گاز طبیعی نیز مورد توجه جدی شرکت‌های چینی قرار گرفته است. می‌توان گفت موضوع انرژی در قلب روابط دوحه و پکن قرار دارد. قطر با توجه به نیازهای روبه افزایش چین به گاز طبیعی، از سال ۲۰۱۷ به تأمین‌کننده اصلی چین برای گاز طبیعی مایع تبدیل شده است و ۳۵ درصد از واردات چین را به خود اختصاص داده است (Samaan, 2021: 2).

این کشور همراه با ایران بزرگترین میدان گازی جهان را در اختیار دارد که حدود ۱۰ درصد از ذخایر شناخته شده گاز جهان را در خود جای داده است. جنگ روسیه و اوکراین و حذف روسیه از تأمین گاز اروپا، بیش از پیش بر موقعیت ژئواکونومیک قطر افزوده است و رقابت فشرده‌ای بین اروپا و چین برای جایگزینی گاز روسیه با ال.ان.جی قطر شکل گرفت. این شرایط بستر مناسبی را برای قطر جهت انعقاد قراردادهای کلان گازی با شرکت‌های بزرگ چینی فراهم کرده

است. در این راستا، قطر فقط در طی یک سال دو قرار داد بلند مدت گازی با شرکت‌های چینی منعقد کرد. قرارداد اول در سال 2023 به مدت ۲۷ سال، بین شرکت انرژی دولتی قطر با یک شرکت دولتی سی ان پی سی چین برای توسعه میدان گازی شمالی قطر منعقد شد که بر اساس آن چین سالانه ۴ میلیون تن گاز طبیعی مایع (ال.ان.جی) از این کشور خریداری خواهد کرد. دومین قرارداد نیز به مدت ۲۷ سال با شرکت پتروشیمی چین، با نام سینوپک منعقد شد، که بر اساس آن مقرر گردید این کشور تا سالانه ۳ میلیون تن گاز طبیعی مایع عرضه کند. با تیره شدن روابط چین با آمریکا و استرالیا به عنوان دو تولیدکننده بزرگ ال.ان.جی، شرکت‌های انرژی ملی چین به طور فزاینده‌ای قطر را به عنوان یک هدف مطمئن‌تر برای سرمایه‌گذاری در منابع گازی می‌بینند (Reuters, 2023). به طور کلی قطر حدود ۴۰ درصد از کل ذخایر ال.ان.جی را در اختیار دارد و این منجر به شکل‌گیری یک رابطه معنادار بین بزرگترین تولیدکننده ال.ان.جی و بزرگترین مصرف‌کننده آن شده است.

در واقع، رویگردانی از فرصت‌هایی که چین ارائه می‌دهد بسیار دشوار است، زیرا سیاست‌گذاران قطری، مانند هم‌تایان خود در کشورهای همسایه، با ترس آشفتگی در سیاست منطقه‌ای ایالات متحده، و به‌ویژه، تمایل فزاینده و قاطعانه ایالات متحده برای جدا شدن از خاورمیانه به منظور تمرکز بر منطقه هند و اقیانوس آرام است را تماشا می‌کنند. با رشد چشمگیر چین و و چشم‌انداز افول آمریکا، دوحه برای ایجاد توازن در سیاست خارجی به دنبال تنوع بخشیدن به مشارکت‌های سیاسی خود است. هرچند قطر به دنبال نهایت استفاده از فرصت‌های اقتصادی خود با چین است، با این حال این کشور روابط این کشور با چین در سطح عربستان سعودی و امارات متحده عربی (امارات متحده عربی) نبوده است (Samaan, 2021: 1). همانطور که پیش از این ذکر شد محور اصلی روابط چین با قطر و سایر کشورهای حوزه خلیج فارس، اقتصادی بوده است و روابط نظامی و تسلیحاتی در مقابل روابط اقتصادی بسیار ناچیز بوده است. در این راستا شیخ محمد بن عبدالرحمن آل ثانی نخست‌وزیر قطر اظهار داشت: «وقتی نوبت به خرید تسلیحات می‌رسد، قطر همچنان به غرب نگاه کند». وی در ارتباط با روابط متوازن با دو قدرت به جایگاه اقتصادی چین اشاره کرد و گفت: «قطر به وابستگی متقابل جامعه بین‌المللی معتقد است. این اعتقاد این امکان را برای ما فراهم می‌کند که در عین حفظ اتحاد استراتژیک خود با ایالات متحده، یک شراکت تجاری قوی با چین داشته باشیم» (breaking defense, 2023). هرچند قطر

در سال ۲۰۱۷ یکسری موشک‌های بالستیک کوتاه برد SY400 از چین خریداری کرد، اما وابستگی نظامی قطر به آمریکا به گونه‌ای است که به راحتی قابل جایگزینی نیست.

۶. ایران و موازنه‌گری ناحیه‌ای چین

ایران عرصه مهم دیگر برای موازنه‌گری ناحیه‌ای چین در قبال ایالات متحده در منطقه خلیج فارس است. وجود سیاست ضدآمریکایی در ایران طی دوران پس از انقلاب اسلامی و خصومت پایدار بین طرفین سبب شده تا ایران به گونه‌ای متفاوت در مقایسه با کشورهای حاشیه جنوبی خلیج-فارس به حوزه موازنه‌گری ناحیه‌ای چین در قبال ایالات متحده تبدیل شود. این موازنه‌سازی ناحیه‌ای در بعد اقتصادی معطوف به تقویت همکاری اقتصادی با ایران برای کاهش اثرات منفی تحریم‌های ایالات متحده در قبال جمهوری اسلامی ایران است. چین عملاً مبدل به بزرگترین خریدار نفت خام در دوران تحریم‌ها شده است و به طور متوسط در سال ۲۰۲۳ روزانه ۱.۰۵ میلیون بشکه نفت از ایران خریداری کرد که عمده نفت صادراتی ایران را شامل می‌شد. هرچند این خرید نفتی همراه با تخفیف‌های قابل توجه تا ۱۳ دلار (نسبت به نفت برنت) برای هر بشکه بوده (Xu, 2023)، با این وجود بخش عمده‌ای از نیازهای ارزی کشور را تامین کرده است. بعد اقتصادی دیگر این موازنه‌گری ناحیه‌ای به تامین کالاها و تکنولوژی‌های مورد نیاز ایران می‌شود که به دلیل تحریم‌ها امکان تامین آن از کشورهای غربی وجود ندارد.

بعد دیگر جایگاه جمهوری اسلامی ایران در موازنه‌گری ناحیه‌ای چین در قبال ایالات متحده در منطقه خلیج فارس، نقش ایران در کاهش قدرت مانور ایالات متحده در منطقه خلیج فارس است. چین به دنبال بهره‌گیری از جایگاه منطقه‌ای و نفوذ ایران در برخی از کشورهای خاورمیانه برای محدودسازی ایالات متحده در منطقه است. از این منظر، چین در پی کاهش سطح اختلافات بین شمال و جنوب خلیج فارس است تا توان موازنه‌گری ناحیه‌ای در منطقه در قبال ایالات متحده را بهینه سازد. میانجی‌گری بین ایران و عربستان سعودی برای از سرگیری روابط در سال ۲۰۲۳ نمونه بارز این تلاش برای ارتقای سطح موازنه‌گری ناحیه‌ای چین در منطقه خلیج فارس در قبال ایالات متحده است. بنابراین ارزیابی موازنه‌گری ناحیه‌ای چین در منطقه خلیج فارس، پیامدهای مهمی برای منافع ملی جمهوری اسلامی ایران دارد. به نظر نگارندگان به نظر می‌رسد راهبرد موازنه‌گری ناحیه‌ای، با توجه به منافع عظیمی که چین در گسترش روابط و تعمیق نفوذ خود در کشورهای عربی خلیج فارس دارد، جایگاه بی‌طرفی این کشور را در تحولات منطقه‌ای زیر سوال

ببرد. به طور کلی محرک های چند سطحی وجود دارد که می تواند تغییر راهبرد بی طرفی چین در منطقه را توضیح دهد: اول، با دور شدن نسبی ایالات متحده از منطقه خلیج فارس، تنوع بخشی به سیاست خارجی، به یک الزام در راهبرد سیاست خارجی کشورهای عربی منطقه تبدیل شده است. رهبران شورای همکاری خلیج فارس مدتهاست که نگرانی های فزاینده خود را در مورد پیامدهای امنیتی خروج ایالات متحده از منطقه نشان داده اند. در این راستا از نظر این شورا، گرایش به چین در قالب انعقاد تفاهم نامه های استراتژیک بلندمدت با این کشور، می تواند زمینه ساز بازگشت توازن به منطقه باشد. دوم، با توجه به ظرفیت منطقه ای چین، شورای همکاری خلیج فارس از این کشور انتظار دارد از ابتکارات امنیتی خود در عقب راندن نفوذ منطقه ای ایران و بازدارندگی از فعالیت های نظامی و هسته ای آن حمایت کند. برای چین، سخت ترین بخش تعمیق روابط استراتژیک با شورای همکاری خلیج فارس، مدیریت روابط خود با ایران است. لذا با توجه شرق گرایی خالص در سیاست خارجی ایران، اهرم های این کشور در موازنه قدرت منطقه ای ضعیف گشته و این موجب شده است که چین با احتیاط کمتری به سمت تقویت مشارکت خود با رقبای ایران در منطقه بدون نگرانی از موضع این کشور حرکت کند (Golmohammadi, 2023). در این راستا، همسویی چین با بیانیه پایانی اجلاس چهل و سومین نشست سران شورای همکاری خلیج فارس در دسامبر ۲۰۲۲ که از ادعاهای ارضی امارات متحده در رابطه با جزایر سه گانه حمایت می نمود و ایران را متهم به «دخالت های منطقه ای» و عنصر «بی ثبات کننده امنیت منطقه» می کرد، به خوبی بیانگر این است که تلاش چین برای گسترش نفوذ خود در منطقه، ممکن است به بهای نادیده گرفتن منافع ملی ایران تمام شود.

نتیجه گیری

تقویت روند یک جانبه گرایی توسط ایالات متحده پس از یازدهم سپتامبر، چین را بر آن داشت که در کنار موازنه گری داخلی به سمت گونه های دیگر موازنه گری متمایل شود. در این چارچوب، گزینه بهره گیری از دولت های ثالث که متحد آمریکا هستند، در کانون توجه سیاست خارجی چین قرار گرفته است که از آن در قالب موازنه گری ناحیه ای یاد می شود. در واقع موازنه گری ناحیه ای نوعی موازنه گری در برابر نفوذ رقبای است. در این چارچوب چین به تقویت روابط خود با دولت های مختلفی از جمله متحدین ایالات متحده در نقاط مختلف جهان از جمله خلیج فارس پرداخته و به عنوان قدرت موازنه گر تلاش می کند با گسترش عمق استراتژیک خود

در کشورهای حاشیه جنوبی خلیج فارس به عنوان حوزه‌های نفوذ سنتی آمریکا، نوعی موازنه‌گری در برابر نفوذ این کشور ایجاد نماید. رویکرد موازنه‌گری ناحیه چین در منطقه را می‌توان مکمل سیاست «مصون‌سازی» امیرنشین‌های خلیج فارس تلقی کرد. کشورهای عربی خلیج فارس به منظور مصون‌سازی خود از رقابت دو قدرت بزرگ جهانی در منطقه، به دنبال تنوع بخشیدن به سیاست خارجی خود در قالب گسترش ارتباط با چین هستند. تطابق این دو راهبرد، به گسترش حضور و نفوذ چین در منطقه راهبردی خلیج فارس کمک کرده و پیشبرد اهداف اقتصادی چین را تسهیل نموده است. موفقیت چین در میانجیگری و احیای روابط جمهوری اسلامی ایران و عربستان سعودی از یک سو و انعقاد قراردادهای جامع استراتژیک با کشورهای عربی منطقه از سوی دیگر، بیانگر توفیق نسبی چین در موازنه‌گری ناحیه‌ای در خلیج فارس است. با این وجود، نفوذی سنتی ایالات متحده در کشورهای حاشیه جنوبی خلیج فارس سبب می‌شود که تلاش چین برای گسترش حضور خود در منطقه نیازمند زمان طولانی‌تری باشد. در ارتباط با ایران، راهبرد ضد آمریکایی این کشور در سیاست خارجی، مسیر موازنه‌گری ناحیه چین در ایران را از طریق گسترش همکاری‌های اقتصادی هموار کرده است. علاوه بر این، راهبرد امنیت دسته جمعی ایران در خلیج فارس را که به دنبال محدودسازی حضور آمریکا در منطقه است و بر پایه مشارکت امنیتی کشورهای حاشیه خلیج فارس منهای حضور آمریکا شکل گرفته است، می‌توان تکمیل‌کننده سیاست موازنه‌گری ناحیه‌ای چین قلمداد کرد. با این وجود به نظر می‌رسد ایران شاهد برخورد اولین ترکش‌های موازنه‌گری ناحیه‌ای چین در منطقه در قبال همسویی این کشور با شورای همکاری خلیج فارس بوده است. در واقع چین، به خاطر تحریم‌های بین‌المللی ایران و وجود تنش بی‌پایان بین این کشور و غرب، با وجود انعقاد تفاهم نامه جامع استراتژیک، حاضر نخواهد بود روابط خود را با ایران به بهای تنش‌زایی با ایالات متحده، گسترش دهد و یا با صبر استراتژیک به امید بهبود روابط این کشور با غرب، میدان را برای رقبا خالی کند. لذا در شرایط موجود، بهره‌برداری از ظرفیت‌های اقتصادی کشورهای عربی منطقه در چارچوب راهبرد کلان کمربند و جاده، بهترین گزینه برای چین در راستای منافع ملی این کشور است حتی اگر مجبور شود در مقاطعی منافع ملی ایران را نادیده بگیرد.

References

- Al Dhaheri (2023). "Why the UAE Wants to Be China's Best Partner, in Lujun Chen and Karl-Heinz Pohl (eds), *East-West Dialogue*, Dolphin Books Co.

- Breaking Defense* (2023). "Balancing act: Asked about China's Middle East arms sales, Qatari PM lauds US 'defense alliance,'" Aug 25, available at: <https://breakingdefense.com/2023/08/balancing-act-asked-about-chinas-middle-east-arms-sales-qatari-pm-lauds-us-defense-alliance>
- Chaziza, Mordechai (2023). "China's Strategic Partnerships Are Remaking the Middle East", *The National Interest*, Jan 30, available at: <https://nationalinterest.org/feature/china's-strategic-partnerships-are-remaking-middle-east-206598>
- Chaziza, Mordechai (2020). "China-Qatar Strategic Partnership and the Realization of One Belt, One Road Initiative," *China Report*, No.56, Vol.1, pp.78-109, available at: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0009445519895612>
- Ehteshami, Anoushiravan (2023). "China's Grand Vision and the Persian Gulf," *Istituto Affari Internazionali (IAI)*, March, available at: <https://www.iai.it/sites/default/files/iaip2307.pdf>
- Fallah, Abbas, Mansoori, Milad (2023). "The Components Based on the Neorealist Theory that Influence China-Saudi Arabia Relations", *World Politics*, Vol. 12, No.2, pp155-178, Doi: 10.22124/WP.2023.23914.3154. [In Persian].
- Golmohammadi, Vali (2023). "China's shifting Persian Gulf Policy: Is it favouring the GCC over Iran?" *Observer Research Foundation (ORF)*, Jan 04, available at: <https://www.orfonline.org/expert-speak/chinas-shifting-persian-gulf-policy>
- IISS (2021). "Relations between China and the Arab Gulf states," December, available at: <https://www.iiss.org/publications/strategic-comments/2021/relations-between-china-and-the-arab-gulf-states>
- Interesse, Giulia (2022). "China-United Arab Emirates (UAE): Bilateral Trade and Investment Outlook," *China Briefing*, Aug 29, available at: <https://www.china-briefing.com/news/china-united-arab-emirates-uae-bilateral-trade-investment-outlook/>
- Khatib, Hadi (2023). "A new modernized Silk Road between Saudi and China," *Middle East Economy*, June 14, available at: <https://economymiddleeast.com/news/a-new-modernized-silk-road-between-saudi-and-china>
- Mills, Andrew, El Dohan, Maha (2023). "Qatar strikes second big LNG supply deal with China," Reuters, June 20, available at: <https://www.reuters.com/business/energy/qatar-set-strike-second-big-lng-supply-deal-with-china-ft-2023-06-20/>
- Ministry of Commerce and Industry (2023). "Qatar Participates in the First China-GCC Economic and Trade Ministerial Conference," Oct 23, available at: https://www.moci.gov.qa/en/mec_news/qatar-participates-in-the-first-china-gcc-economic-and-trade-ministerial-conference
- Mohammad Nia, Mahdi, Papi, Masoomah (2023). "The Role of China's Health Diplomacy in Expanding its Soft Power in the Era of the Corona Virus," *Research Letter of International Relations*, Vo.19, No.62, pp: 119-143. [In Persian].
- Mohammad Nia, Mahdi, Pourhasan, Naser (2023). "U.S. Military Withdrawal from Afghanistan and turning to East Asia; Transition to Coercive Hegemony," *International Studies Journal*, Vol.20, No.77, pp: 101-104, Doi: 10.22034/ISJ.2023.380859.1952. [In Persian].
- Nerein, Vivian (2022). "China and Saudi Arabia Sign Strategic Partnership as Xi Visits Kingdom", *New York times*, Dec 8, available at:

<https://www.nytimes.com/2022/12/08/world/middleeast/china-saudi-arabia-agreement.html>

- Rajagopalan, Rajesh (2020). 'Evasive balancing: India's unviable Indo-Pacific strategy', *International Affairs*, Vol.96, No.1, pp. 75–93, DOI: 10.1093/ia/iiz224.
- Samaan, Jean-Loup (2021). "Qatar and Sino-American Rivalry, The Dilemmas for a Gulf Monarchy," *French Institute of International Relations (IFRI)*, Nov 09, available at: https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/qatar_and_sino-american_rivalry_the_dilemmas_for_a_gulf_monarchy.pdf
- Saudi Press Agency (2022). "Saudi Arabia and China...Long History, Bright Future Prospects", Dec 5, available at: <https://www.spa.gov.sa/en/36c26cde68g>
- Statista (2023). "Total stock of foreign direct investments from China in the United Arab Emirates between 2012 and 2022", Dec 05 available at: <https://www.statista.com/statistics/721004/outward-fdi-stock-from-china-to-united-arab-emirates/>
- Tarraf, Suhail Bin (2023). "UAE-China bilateral trade: a growing economic partnership", *Linkedin*, May 29, available at: <https://www.linkedin.com/pulse/uae-china-bilateral-trade-growing-economic-suhail-bin-tarraf>
- The Word Bank (2023). "GDP (current US\$) - United Arab Emirates." Available at: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=AE>
- Tarapore, Arzan (2023). "Zone balancing: India and the Quad's new strategic logic", *International Affairs*, Volume 99, Issue 1, Pages 239–257, doi: 10.1093/ia/iia281
- Tomoaki, Yoshida (2023). "The Strategic Value of China for Saudi Arabia and the Limitations" *NIDS*, available at: <https://www.nids.mod.go.jp/english/publication/perspectives/pdf/eColumn1.pdf>
- Trading Economics (2023a) "China Imports from Saudi Arabia of Crude Oil," available at: <https://tradingeconomics.com/china/imports/saudi-arabia/crude-oil-petroleum-bituminous-minerals>
- Trading Economics (2023b). "China Imports from United Arab Emirates of Crude Oil," available at: <https://tradingeconomics.com/china/imports/united-arab-emirates/crude-oil-petroleum-bituminous-minerals>
- Xu, Muyu (2023). "Explainer: Iran's expanding oil trade with top buyer China", *Reuters*, November 10, available at: <https://www.reuters.com/markets/commodities/irans-expanding-oil-trade-with-top-buyer-china-2023-11-10/>